

KRITISCH ALLERLEI

It schrijft een jonge, vrouwelijke student, die een reis maakte naar „De West”, in „Nitor”, het blad van de Vereniging van Vrouwelijke Studenten in Leiden: „Overweldigend is de hartelijkheid van de mensen! De grote spontaneïteit en de warmte, die men hier overal vindt, geeft mij vaak een gevoel van schaamte tegenover de Antillianen en Surinamers in Nederland. Hoe vaak laten we ze niet aan hun lot over? Is er niet juist in de studentenmaatschappij dikwijls een houding van: „Je redt jezelf maar”? Hoe schrijnend is de tegenstelling tussen de mensen hier en onze koele ongeïnteresseerdheid. Niet alleen mij valt immers deze hartelijkheid ten deel, maar alle Nederlanders die hier komen. Waarom kunnen wij toch zo moeilijk onze drukke bezigheidjes opzij zetten om onze medestudenten van overzee met een eerlijke belangstelling en gastvrijheid tegemoet te treden? Het komt niet alléén door de Hollandse kou dat zij zich bij ons vaak weinig thuisvoelen”.

Over de schrijfster van deze reis-impressies schreef Hella Haasse eens: „Zij hoort, naar instelling en houding, typisch tot de generatie die nu aan bod komt: een generatie van kinderen die in de ogen van ouderen hun leeftijd soms tien jaar vooruit schijnen, die weinig voelen voor dromerijen en abstracties, wars zijn van frasen en „gezwijmel”, ondanks hun experimenten met vrij gedrag en vrije opvattingen er eigen normen op na houden, vaak zuiverder en eerlijker dan de moraal die in de maatschappij geldt; een generatie met een vooral praktische belangstelling en een behoefte aan vereenvoudiging, een generatie tenslotte die zich geen knollen voor citroenen laat verkopen”. Het is 't slot van Hella Haasse's „Portret van prinses Beatrix”. Dat zij tóén, in 1955, raak heeft geschoten blijkt uit het citaat, waarmee wij dit K. A. begonnen: het zijn indrukken die prinses Beatrix weergaf van haar reis door de West.

Men kan, ondanks Hella Haasse's oordeel, de vraag stellen of prinses Beatrix inderdaad representatief is voor de generatie, die vlak voor of in de oorlog is geboren en die nu naar lichamelijke en geestelijke volwassenheid groeit. Hella Haasse kan het „te mooi” hebben gezien of gezegd, haar gehele visie op de rijpende generatie kan te optimistisch zijn. Maar... hangt het oordeel, dat ouderen over jongeren vellen, in feite niet altijd af van de levenshouding der... ouderen?

K.A.-er kan zich nog drommels goed herinneren, dat in het begin der dertiger crisisjaren het toenmalige Tweede Kamerlid Suze Groeneweg eens schreef — en hij citeert nu uit zijn geheugen — „dat de jongeren niet zoveel kritiek op

de ouderen moesten hebben en niet zo op de maatschappelijke toestanden moesten kankeren, want... zij kwamen toch maar in een opgemaakt bed. Wij, ouderen, hebben het spits voor hen afgebeten, wij hebben de strijd gestreden voor een nieuwe betere maatschappij, waarvan zij alleen maar de vruchten hebben te plukken”.

Wij herinneren ons, dat die woorden toen een storm van verontwaardiging hebben gewekt, onder de jongeren. Zoals nu jongeren razend kunnen worden als zij lezen, dat er een „landelijk comité tot het voeren van een campagne tegen de baldadigheid” is opgericht. Dat comité zal binnen enkele maanden een congres organiseren, waar „de jeugd van nu” onder de loep zal worden genomen. Daar zullen vertegenwoordigers van sportkringen, politie, kerken, onderwijs, industrie en middenstand het woord voeren.

Zou het — vragen wij ons af — niet minstens enige aanbeveling verdienen ook „vertegenwoordigers van de jeugd” daar aan het woord te laten? Zou het niet voor vele ouderen onthullend zijn, wat „die jongeren” daar te vertellen zouden hebben over de problemen, waarmee zij worstelen? Heeft een van ons, ouderen, de moed hun voor te houden, dat zij in een „opgemaakt bed” komen: deze jongeren die opgegroeid zijn in een hel, die uitzicht hebben op een nog vreselijker hel?

Wij hebben het hierboven gehad over jongeren, die nu tussen de 18 en 28 jaar zijn. Maar zijn dat de baldadigsten? Zijn het niet meer de jongens en meisjes tussen de tien en de achttien, die „tienduizenden guldens schade aanrichten, ieder jaar weer”, zoals genoemd comité zegt? Maar waarom vernielen die kinderen dan zoveel, waarom zwerven zij zoveel langs de straten, op zoek naar „vertier”, dat inderdaad menigmaal culmineert in vernielingen? Zoekt, en gij zult weer vinden de ouderen, ouders, die tekort schieten.

Wie het was schiet ons momenteel niet meer te binnen, maar een wijzere oudere heeft na de oorlog eens gezegd: „Het jongerenprobleem is in wezen geen probleem van jongeren, maar van ouderen”.

Waren wij dan anders, was onze generatie beslist beter dan de jongeren van nu? Het is een vraag, die wij ons herhaaldelijk stellen. En even herhaaldelijk antwoorden wij „neen”. Wij worden menigmaal geconfronteerd met domme, dwaze, ondoordachte, zelfs naargeestige of misdadige streken, die jongeren-van-nu uithalen. Maar... hebben wij minder dom, dwaas, ondoordacht, zelfs naargeestig of misdadig gehandeld? Wie van ons, ouderen,

durft zonder enige schaamte, zonder enige twijfel op z'n minst te zeggen: „Ja, wij vertegenwoordigen een generatie, die dieper dacht, hartelijker voelde en verstandiger handelde dan de huidige”?

Nuchterder, schijnbaar harder is de tegenwoordige generatie. Maar denkt zij minder diep, voelt zij minder hartelijk en handelt zij onverstandiger? Haar blik is scherper, ontleeft meer de zaken die te velen als vanzelfsprekend aanvaarden. Maar minder spontaan, minder offerbereid dan wij?

Het zijn veelal niet de grote zaken, die duidelijke taal spreken. Het zijn de kleine, spoedig weer vergeten daden die dikwijls de echte heldedaden zijn. Lees zo'n klein, in geen enkel opzicht wereldschokkend bericht en verblijdt u over een jongere, die misschien ook soms langs de straten zwalkt met vrienden, die tuk zijn op „straatschenderij” of ander aanstotelijks.

„Een zeventienjarige Eindhovense monteur, Gerard van Helvoirt, heeft donderdag een zesjarig jongetje, Gerard Meulensteen, van de verdrinkingsdood gered. Het kind viel tijdens spel in de Dommel en werd door het snelstromende water meegesleurd. Gerard van Helvoirt zag het gebeuren. Hij aarzelde geen moment, sprong in het ijskoude water maar kon het jongetje eerst niet pakken. Twee keer moest hij onder duiken, toen kon hij het ventje grijpen.” („Het Parool”).

En wat is het voorbeeld, dat ouderen geven? Vrijwel iedere dag verschijnen er berichten in de bladen over de hausse in verduisteringen. Soms is er een oudere, die zich vergriipt aan speculatiewinsten en daarvan „het grote heertje” uithangt; maar er zijn ook ouderen die jarenlang, geniepig, de spaarcentjes van schoolkinderen er door jagen. Ook weer in wezen kleine zaken, maar die ten minste iets zeggen over mentaliteit en moraliteit. Ouderen beter dan jongeren? K.A.-er zal het wel laten dat ooit te zeggen.

Nog zo'n kleine zaak, die veel

zegt: een Amerikaanse jongeman heeft aangeboden de eerste maanreiziger te zijn. Hij vraagt geen geld, hij vraagt geen waardering, hem lokt alleen het grootse avontuur. Maar die Amerikaanse jongen schreef Eisenhower: „Ik ben op welk gewenst ogenblik bereid te vertrekken. En als ik niet terugkom, dan weet u in ieder geval dat de raketten verbetering behoeven”. Meer niet, maar ook niet minder! Nuchterder, opener, eerlijker, daardoor schijnbaar harder.

En om te bewijzen, dat noch de oudere, noch de jongere generatie enige idealisering behoeft, maar ook geen kritiek van zich-op-de-borst-slaande-lieden, willen wij aantonen dat ook ouderen nuchter, open, eerlijk en daardoor schijnbaar hard kunnen en moeten zijn. In het „Centraal Weekblad” van de Gereformeerde Kerken stelt prof. mr. W. F. de Gaay Fortman de vraag of Zuid-Afrika wel het juiste land is voor het houden van een Gereformeerde Oecumenische Synode, en hij antwoordt zonder omwegen:

„Het zal het misverstand in het leven roepen dat onze kerken de rassenspolitiek van de Zuid-Afrikaanse regering aanvaarden”. Prof. De Gaay Fortman vertelt, dat tijdens een vergadering van de VN, waar hij ons land vertegenwoordigde, de afgevaardigde van Liberia hem zei: „Weet u, dat uw geloofsgenoten in Zuid-Afrika niet zouden dulden, dat u zich daar met uw collega uit Suriname in het openbaar zou vertonen en met hem eten? Weet u, dat wij daar niet samen aan het avondmaal zouden kunnen aanzitten”. En prof. De Gaay Fortman besluit: „Ik zou het wijs beleid vinden, indien men alsnog trachtte de Gereformeerde Oecumenische Synode niet in Zuid-Afrika te houden”.

Nuchter, eerlijk, open. Zowel onder ouderen als jongeren vindt men hen, die zo zijn. Generaties verschillen dikwijls in het leggen van accenten, in wezen bestaan zij uit mensen met hun kleine en grote fouten, met hun vrijwel altijd kleine, maar een enkele, hoogst verheugende keer grote daden.

LUISTER!

Ouderen, Alle grote, holle woorden falen.
Wij bazuinen slechts de wereld rond
en wij kunnen slechts herhalen
wat zich smekend wringt uit onze mond:
„Geef ons eindelijk Vrede!”

Geef deze jeugd desnoods een klein stuk brood
maar luister naar haar wanhoopskreet:
„Géén atoomoorlog en géén kanonnenlood...
Wij zo diep gewond door oorlogsleed,
Wij snakken naar Vrede!”

We vragen slechts de kans te mogen leven
aan de afgrond van deze nieuwe dood
en voor we naar beneden zweven
krijsen wij in wanhoopsnood:
„Bedrogen! We zijn weer bedrogen!”

phia baruch

Spanningen tussen generaties:

Onverschilligheid contra zelfgenoegzaamheid?

Een onvolledige en te algemene uitspraak.

Het is dwaas gesteld met zulke algemene uitspraken als: „de jeugd van deze tijd is onverschillig,” omdat ik niet zou weten, hoe ik u op die stelling zou moeten aanvallen, zolang u zich niet vollediger uitdrukt. Zodra u zich echter uit uw tent zou laten lokken, zou ik met u durven wedden, dat er van de sterkte van uw stelling niet zoveel overblijft. En dat is een dwaze situatie!

Dat uw uitspraak onvolledig is, laat zich makkelijk aantonen. U hebt natuurlijk niet bedoeld, dat „de” jeugd een volkomen onverschilligheid aan de dag legt. Aan een dergelijke mate van apathie zou het maatschappelijk leven reeds te gronde zijn gegaan. Maar u bedoelt dan ook een onverschilligheid tegenover bepaalde waarden en ideeën, die u in een bepaalde vorm voor uw eigen leven onmisbaar acht. Onvolledig is uw uitspraak ook, omdat u haar niet als constatering bedoeld heeft, maar als een uiting van bezorgdheid. Daarmee is uw standpunt aanmerkelijk duidelijker geworden, maar ook kwetsbaarder. Het bewijs daarvan wil ik u nog even schuldig blijven. Maar ook tegen de aangevulde bewering over de jeugd van deze tijd is nog een ernstig bezwaar in te brengen, en wel, dat die te algemeen is.

U zult ongetwijfeld beamen, dat u niet de gehele jeugd op het oog hebt. Uw eigen kinderen zijn er natuurlijk van uitgesloten en ook Jan X. en Marijke Y., die u persoonlijk kent. Bij nader aanzien bedoelt u een groep anonieme jongeren, die maatschappelijk gesproken ver van u verwijderd zijn en die u wellicht bij voorkeur als „massa-jeugd” betiteld.

Het beeld van de massa-jeugd.

De mening dat „de” jeugd onverschillig is, hoort thuis in het beeld, dat men zich van de jeugd als collectiviteit gevormd heeft. Het is één trek uit een nogal markant groepsbeeld, dat voor veel mensen de ervaring samenvat, die ze met „de” jeugd hebben opgedaan, en dat ze dagelijks bevestigd zien in de berichten, die over het optreden van jongeren tot hen doordringen. Een beeld, dat evenzeer bevestigd werd door het wetenschappelijk rapport „Maatschappelijke verwildering der jeugd”, dat in 1952 werd gepubliceerd en in vele handen kwam. In dit rapport gaf Prof. Dr. J. M. Langeveld een samenvatting van de resultaten van onderzoekingen, die in opdracht van het Ministerie van O. K. en W. waren verricht. (De verslagen van deze onderzoekingen verschenen later in het zgn. „Bronnenboek”).

Toch is het moeilijk, zo niet onmogelijk, groepen jongeren te vinden, die aan dit beeld voldoen. Nauwgezet onderzoek ¹⁾ heeft uitge-

wezen, dat deze trekken slechts tevoorschijn komen in uitzonderlijke situaties, en dan nog bij kleine groepjes jongeren. Op grond van dat onderzoek moest geconcludeerd worden, dat een dergelijk beeld de werkelijkheid ernstig geweld aandbet en dat het verdwijnt, naarmate men de als massa-jeugd aangewezen jongeren persoonlijk nadert. Dat onderzoek heeft ook uitgewezen, dat de onderzoekingen, die in het „Bronnenboek” gepubliceerd werden, uitgegaan zijn van de opvatting, dat er een massa-jeugd bestond en dus niet anders kon uitlopen dan op de vestiging van dat bestaan. Dat bestaan is ook reëel genoeg, maar dan in de hoofden van de onderzoekers en opdrachtgevers. Dit onderzoek bevestigt het bestaan van het stereotype groepsbeeld, dat reeds jaren aan de berichtgeving over het gedrag van de jeugd richting gegeven heeft, een gerichtheid, die op haar beurt ondersteund wordt door de resultaten van die onderzoekingen.

De functie van stereotypen.

Stereotype groepsbeelden spelen een belangrijke rol in het maatschappelijk handelen. Natuurlijk regelen ze nooit het handelen tegenover mensen, die we persoonlijk kennen, maar hoogstens tegenover mensen, die we als lid van een bepaalde collectiviteit ontmoeten. Nog meer trouwens geven ze ons een oordeel in over groepen, waarvan we de leden zelden of nooit ontmoeten. Dat stereotype heeft zich kunnen vormen en handhaven, omdat die groepen maatschappelijk zover van ons verwijderd zijn. Onze informaties erover krijgen we indirect.

De stereotype beeldvorming komt tegemoet aan een zekere vage angst, die we tegenover zulke vreemde groepen voelen en aan onze behoefte om het zelfgevoel van onze eigen groep te versterken. Past daarin niet treffend de naamgeving „maatschappelijk verwilderde jeugd”, d.w.z. de jeugd, teruggevallen in een „wilde” staat, waarin we de bewoners van de minderontwikkelde gebieden hebben gewaand, toen we hen nog „wildern” noemden, omdat ze ons zo vreemd waren en ver weg?

Een historische afstand.

De afstand tot deze jongeren, is niet alleen een sociale, maar ook een historische. Als volwassene hebt u een bepaald standpunt gekozen – of u dat van uw ouders eigen gemaakt. Daarmee hebt u een waardering uitgesproken voor bepaalde waarden en ideeën in een bepaalde vorm. Vanuit die waarden en ideeën ziet u het wereldgebeuren en beslist u over de wijze, waarop u daaraan deel zult nemen of afzijdig zult blijven. Maar sinds u die keuze deed, is de wereld veranderd en zij, die nu jong zijn, zijn niet direct overtuigd, dat uw keuze – de keuze van volwassenen überhaupt – de juiste is. Omdat zij (nog) vrijblijvend tegenover de mogelijke standpunten staan en dat wat er in de wereld omgaat nog niet door de bril van bepaalde waarden en ideeën zien, zijn zij in staat de ingrijpende wijzigingen in de samenleving spontaan te ondergaan en nieuwe mogelijkheden af te tasten. Kortom: ze bezitten een flexibiliteit, die u verloren hebt in ruil voor een grotere stabiliteit. Daarom: er is een historische afstand. U, als volwassene, vertegenwoordigt een antwoord op een samenleving, die er al niet meer is en de jongeren van deze tijd vertegenwoordigen

gen nog geen antwoord. Maar als ze er een zullen vertegenwoordigen, zal dat misschien een eigen antwoord zijn. Ook als dat niet het geval zal blijken te zijn – en deze nieuwe generatie dus tekort zou blijken te schieten in creativiteit – kunt u het alleen maar toejuichen, dat een nieuwe generatie niet direct bereid is een klaarge-maakt antwoord als het juiste te omhelzen.

Verwachtingen te hoog gestemd.

Misschien beseft u ook niet voldoende, dat u intellectueel te veel van de jeugd – van iedere jeugd in deze maatschappij – verwacht. Een niet onaanzienlijk deel van de jongeren, die in begunadigde sociale en culturele omstandigheden zijn opgegroeid en daardoor dus in staat zijn hun „levensbeschouwing” onder woorden te brengen, zoekt naar een eigen antwoord en zal u dus teleur moeten stellen. Maar een aanzienlijk groter aantal heeft niet de kans gekregen een vermogen te ontwikkelen om hun „levensbesef” in woorden uit te drukken. Dat wil daarom nog niet zeggen, dat ze geen levensbesef hebben. Ik vrees, dat we ons verkijken op de betekenis van het „praten over waarden en ideeën”. Is het niet voldoende, wanneer houding en gedrag bepaalde waarden tot uiting brengen, zonder dat de handelende mens expliciet kan meedelen, dat zijn daad „die en die waarde” tot uitdrukking brengt? Vergist u zich overigens weer niet in het bewustzijn, dat vele „nozems” van hun situatie hebben. Weliswaar is dat bewustzijn eerder negatief van inhoud dan positief – maar deze jongeren zijn pubers, die de daarbij te verwachten houding van verzet tegenover iedere autoriteit tentoonspreiden.

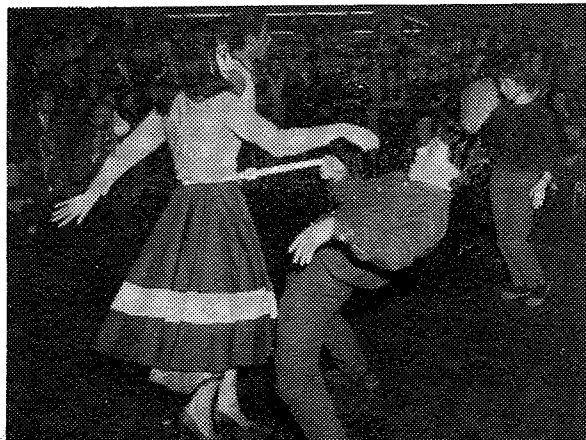
De levenscondities van de arbeidersjeugd.

Met de situatie van de minder begunadigde jongeren zullen we ons nog iets langer bezig moeten houden. Ongetwijfeld hebben deze jongeren dankzij de spanningen van de vorige generatie: werk, een goed loon en veel meer vrije tijd. Maar daarmee doen ze niets, zegt u. Ze studeren niet (dat zou u kunnen meevalen!), ze vertonen geen belangstelling voor de politiek, noch voor het verenigingsleven en niet in het minst voor de jeugdbeweging. Maar ook hier is een andere zienswijze mogelijk en naar mijn mening noodzakelijk.

Deze jongeren vertonen – ook als u ze vanwege hun kleding tot de „nozems” rekent – een mate van uitgroei naar persoonlijkheid, die in een vorige generatie niet mogelijk was. Ook daar bereikte men natuurlijk volwassenheid, maar een minder gedifferentieerde vorm. Het is daarom echter ook veel moeilijker geworden die volwassenheid te bereiken, een volwassenheid, die de ouders niet kunnen vóórleven, omdat ze in geheel andere omstandigheden groot geworden zijn.

Toch wordt men wel gedwongen zich af te vragen op welke manier die ontplooiing zijn voltooiing zal moeten vinden. Want die definitieve uitgroei vraagt gelegenheid tot afzondering – en de meeste arbeiderskinderen beschikken nu niet bepaald over een eigen kamer. Verwondert het u dan, dat deze jongeren de straat als hèt milieu voor hun ontplooiing zoeken? Ze hebben geen ander – hoewel velen er naar verlangen. We zijn nog ver van „gelijke kansen voor iedereen” verwijderd!

(Vervolg op pag. 4)

Tien jaar Humanistische Jongeren Gemeenschap

Nee, dit wordt geen historisch overzicht van het wel en wee van de H.J.G. Onze organisatie is gericht op het heden en de toekomst en beschouwingen over hoe goed we wel niet geweest zijn passen beslist niet bij de sfeer van de H.J.G. Eigenlijk zijn we er niet eens trots op dat we het tien jaar hebben uitgehouden als jongerenorganisatie, je blijft gewoon bestaan en dan gebeurt het vanzelf.

Waar we wel trots op zijn, dat is dat wij de enige humanistisch getinte jongerenorganisatie zijn, die het aangedurfd heeft om met het Humanistisch Verbond in zee te gaan. Binnen het

verbond hebben we de status van een landelijke gemeenschap.

Onze vierhonderd leden zijn alle tussen de 18 en de 30 jaar en ze bevolken een veertiental plaatselijke gemeenschappen.

In deze plaatselijke gemeenschappen hebben de belangrijkste activiteiten plaats. Lezingen en discussieavonden worden afgewisseld door dansen en andere vormen van vrije expressie.

Landelijk worden er weekenden en kampen georganiseerd en het maandblad de „Libertijn” zorgt er voor, dat de Groningers weten hoe de Eindhovenaren denken over de meest uiteenlo-

pende onderwerpen die jongeren interesseren.

De belangrijkste activiteit van dit jaar zal ongetwijfeld zijn het Paascongres. Drie dagen lang zullen we ons in en om het conferentieoord de „Bijenkorf” in Nunspeet gaan bezinnen op de in de toekomst te bewandelen wegen en op de neugten van een thé-dansant. Het volledige programma treft u elders in dit nummer aan.

Ook dit jaar zullen we een zomerkamp organiseren in België en wel in Bévercé aan de Warche bij Malmédy. Dit kamp zal even als verleden jaar weer toegankelijk zijn voor Belgische humanistische jongeren, waarmee wij een steeds prettiger contact hebben.

Wilt u meer weten van de H.J.G., leest u dan eens de „Libertijn” of een van de syllabi die wij hebben uitgegeven over o.a. „persoonlijke verantwoordelijkheid” en „liefdesverhoudingen bij jonge mensen”.

Alle verdere inlichtingen verschaft onze secretaresse Biny Luyendijk, Minervalaan 54 III in Amsterdam.

*HJG-ers kamperen graag,
ondanks de regen...
en de stof die later opwaait!*

Vervolg van pag. 3)

Jongeren, die zich ontplooiën, zoeken ook naar gelegenheid zich uit te sonderen. De „nozem”-kleding is één van de symptomen daarvan. Je uitzonderen kan ook betekenen: het nieuwe te willen vertegenwoordigen en je te verzetten tegen de bestaande toestanden. Maar de gelegenheid daartoe is in onze samenleving momenteel niet bijzonder groot. De politieke partijen zijn fundamenteel zeer eensgezind; een werkelijke oppositie ontbreekt. De vakbeweging is gouvernementeel geworden en betekent voor deze jongeren niet veel anders dan een instelling ter waarborging van de sociale zekerheid. Er zijn dus eigenlijk geen bewegingen van jongeren meer, die zich tegenover de gevestigde orde stellen en daarmee een beroep zouden kunnen doen op de natuurlijke behoefte van de jeugd om zich uit te sonderen en zich tegen gevestigde autoriteit te verzetten. Ook de jeugdbeweging is „aangepast” en „ingepast” en via subsidie-regelingen als apparaat in het Overheidsbeleid op het terrein van de jeugd-„zorg” ingeschakeld. Een „vrije”, spontane beweging van de jeugd zelf past niet in dat beleid. Het gevolg is, dat een zwaar gesubsidieerd, maar noodlijdend jeugdwerk bestaat — en grote groepen jongeren geen plaats voor hun activiteiten vinden, omdat die niet in het gewenste patroon passen.

Expressie van levensbesef.

Vele jongeren zoeken dus naar vormen — andere vormen — om zich uit te sonderen en hun vrijheid te beleven. Het is wellicht geen wonder, dat de muziek en de dans, die deze jeugd als háár muziek en háár dans beschouwt zo weinig voorschrijven en zo grote vrijheid tot improvisatie laten. Niet slechts intellectuele uitingen in de literatuur, die een generatie te voorschijn brengt, maar ook uitingen van voorkeur voor jazz en „swing”-dans kunnen vormen zijn, waarin een generatie haar levensbesef uit.

Al eerder maakte ik u erop attent hoe gering in aantal de leden van de jongere generatie zijn, die een vermogen hebben leren ontwikkelen om intellectuele uitingen te verstaan. Nog kleiner is het aantal, dat de aanleg ontplooid heeft om zulke intellectuele uitingen te scheppen. Het humanisme als een intellectuele uiting van een levensbesef kan dus maar in het blikveld van een kleine groep jongeren verschijnen. En dan nog is de vraag, of humanistische jongeren aan hun levensbesef een zó eigen vorm en uiting hebben gegeven, dat het de intellectueel begenadigde leden van hun generatie zal vermogen aan te trekken.

E. V. W. VERCRUIJSSE

Humanistische Jeugdbeweging

Graag wil ook de Humanistische Jeugdbeweging acte de présence geven in dit jongerennummer van „Mens en Wereld”.

De naam H.J.B. heeft in de rij van humanistisch georiënteerde jongerenorganisaties nog niet zo'n „gezetten” klank verworven. Dit is niet zo verwonderlijk, want als landelijke organisatie bestaat de H.J.B. pas 3½ jaar. Interne organisatorische kwesties en propaganda-aangelegenheden hebben in deze periode de aandacht van de respectievelijke hoofdbesturen gevraagd.

Op dit ogenblik dan, telt de H.J.B. ruim 250 leden, verspreid over 14 afdelingen. Het belangrijkste doel van de H.J.B., het komen tot een bewuste levenshouding, wordt voor het grootste gedeelte in afdelingsverband nagestreefd. Discussiëren over levensbeschouwelijke onderwerpen, hetgeen verlevendigd wordt door prettige contacten met verschillende protestantse jeugdorganisaties, vormt in de meeste afdelingen wel de hoofdschotel van het programma. Dit is evenwel zeer bewust niet de enige manier die toegepast wordt om tot het gestelde doel te komen. Het grootste percentage van de leden valt in de leeftijdsklasse van 15 tot 20 jaar (de officiële leeftijdsgrenzen zijn 15 en 23 jaar). Het jeugdbewegingselement komt dan ook automatisch naar voren, b.v. op de reeds berucht geworden

kleinkliederavonden, om maar iets te noemen.

Een nieuw punt op het programma is het contact met het buitenland. Deze maand zijn de eerste contacten gelegd tussen de H.J.B. en de Freireligiöser Jugendbund Deutschlands, een vereniging met vrijwel gelijk beginsel en doel als de H.J.B. Nog dit jaar zullen enkelen van ons het zomerkamp van de F.J.D. bezoeken en wij van onze kant hopen enige F.J.D.-ers in onze zomerkampen te ontvangen.

Ja, de zomerkampen. Met het landelijke congres, de paas- en pinksterkampen, vormen de zomerkampen toch wel de hoogtepunten van een verenigingsjaar. Het vorig jaar zijn er voor het eerst 3 zomerkampen gehouden. Er waren gemiddeld 25 deelnemers aan elk kamp, een prettig aantal voor een weekkamp. Gegevens over de 3 zomerkampen, die dit jaar georganiseerd worden, vindt u in „In en om” van 15 februari j.l.

De belangrijkste facetten van de H.J.B. zijn nu wel de revue gepasseerd. Eén punt nog, dat wel eens misverstanden wekt: de H.J.B. staat nagenoeg los van het Humanistisch Verbond. Vat u de „H” in onze naam dus zo ruim mogelijk op. Mocht u nog gegevens willen hebben over de H.J.B.: de secretaresse, p/a de Sitterstraat 1a, Groningen, verschaft ze u te allen tijde.

Doorbreking van hardnekkige grenzen

TUSSEN de mens als individu en de mensheid als geheel zijn veel kringen waarmee de individu zijn verbindingen en bindingen heeft: het gezin, de buurt, de stad of het dorp, het land, en zo verder, steeds ruimer kringen.

Voor een kind is het gezin de eerste kring waar de bindingen groeien. Wat in het gezin gebeurt is goed omdat het daar gebeurt. Later wordt het de buurt waarmee het kind vertrouwd raakt. Er zijn ook andere buurten, maar er gaat niets boven de eigen buurt. Zo reageert de mens nu eenmaal.

Maar een mens groeit buiten zijn gezin en buiten zijn buurt uit. Hij groeit buiten zijn stad of dorp uit. Hij gaat zich dan hechten aan de streek waar hij woont. Daar heeft hij een concrete voorstelling van. Hij kan zich zelfs een concrete voorstelling leren maken van een nog ruimere kring, zijn land.

MAAR dan verder! Landsgrenzen zijn hardnekkige grenzen. Begrijpelijk, want zij omvatten een kring waar eenzelfde gezag heerst en die een afgeronde belangenfeer is. Zo wordt het moeilijk voor het individu, zich door die landsgrenzen heen te breken om zijn levenskring te verruimen. En toch is dat nodig om een concrete voorstelling van de ruimere levenskring te krijgen. De vraag is niet in de eerste plaats of een paspoort nodig is als men naar buiten de landsgrenzen wil reizen. Een paspoort is daarbij een formaliteit. Het reizen zelf, hoezeer dat is aan te bevelen, is ook niet eens de hoofdzaak. Veel mensen kennen het eigen land binnen de nationale grenzen maar half, of nog minder, uit eigen aanschouwing. En toch kunnen zij zich een concrete voorstelling van het geheel van de nationale samenleving maken. Wezenlijk lijkt veeleer het gemeenschappelijke gezag en het gemeenschappelijke belang dat de mens helpt althans van de nationale samenleving een concrete voorstelling te hebben en een niet al te vage band te voelen met zijn medemensen in die samenleving. Zeker, hij moet banden voelen in de hele mensheid, hij moet zijn eigen verantwoordelijkheid voor zijn

doen en laten voelen tegenover de hele mensheid. Maar de duidelijker gehechtheid komt het makkelijkst tot stand binnen de nationaal bepaalde gemeenschap.

DEZE BEPERKTHEID kan men betreuren, zij is een menselijk feit, hoezeer men zijn best doet zich wereldburger te voelen, een streven dat zich als samenlevingsverschijnsel nog zo weinig laat concretiseren. Intussen, hoe ruimer de kring van nadere gehechtheid kan worden, hoe beter. Daarom – niet de enige reden – is het van zoveel betekenis, dat nieuwe samenlevingsvormen ontstaan, waarbij de nationale grenzen worden doorbroken, de nieuwe vormen van integratie van verschillende landen. Dit proces voltrekt zich thans op het continent van West-Europa. Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek, Italië en de drie landen van Benelux zijn bereid zo'n nieuwe gemeenschap te vormen.

Het gaat hierbij niet om internationale samenwerking in klassieke vorm, die in de eerste plaats een zaak van regeringen is gebleven. Neen, hierbij zien we gemeenschappelijke gezagsorganen (de Hoge Autoriteit van de Europese gemeenschap voor kolen en staal, de Commissie van de Gemeenschappelijke Markt en de Commissie van Euratom). De mannen in die organen en hun staven van medewerkers zijn de eerstgeroepen om zeer concreet hun menselijke gehechtheidsfeer uit te breiden. Zij zijn overigens maar een handjevol. Toch, hun bestaan en functioneren alleen al kan de mensen in de zes landen helpen, op hun beurt de kring van gehechtheid te verruimen.

DE ONTWIKKELING gaat evenwel nog verder. Als elke regering in een democratisch bestel moeten ook deze gezagsorganen worden gecontroleerd door een parlement. Dat parlement is een volksvertegenwoordiging uit de zes landen. Tot nu toe placht het bijeen te komen in het Huis van Europa – de zetel van de Raad van Europa – te Straatsburg. Daar is de ontmoetingsplaats van Kamerleden en Senatoren uit de zes

landen, die daar gezamenlijk, in de verruimde sfeer, één vergadering vormen. Hoezeer dat in de praktijk werkt blijkt wel uit het feit, dat er in dié vergadering weinig sprake is van nationaliteiten. Als in een parlement zoals we dat uit de nationale samenlevingen kennen, zijn er politieke fracties gevormd, dwars door de landsgrenzen heen. Er is een christen-democratische fractie, een liberale fractie (hier opgesomd in volgorde van grootte). De discussies worden in fractievergaderingen voorbereid. Het gebeurt meer dan eens – ook in nationale parlementen gebruikelijk – dat één afgevaardigde van een bepaalde kleur het standpunt van zijn fractie vertolkt.

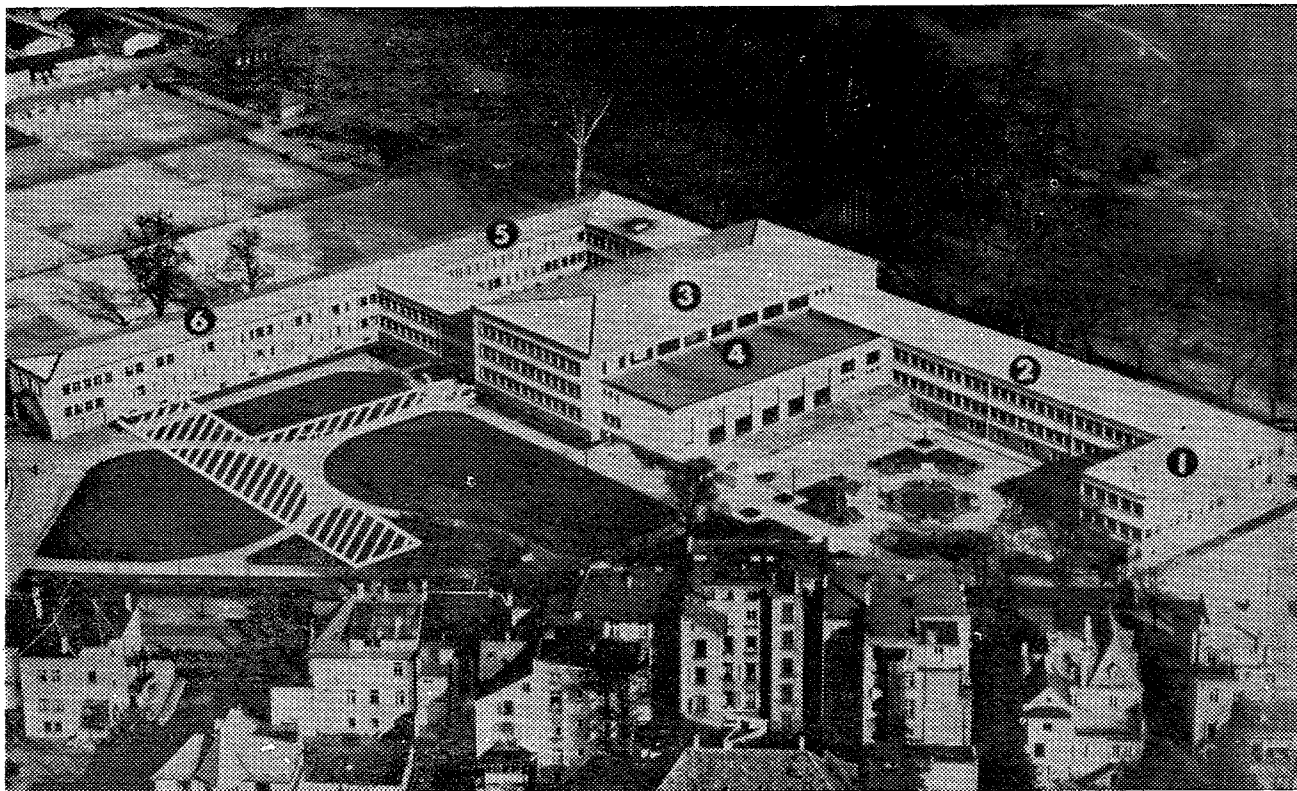
Wat we hier zien gebeuren is eigenlijk een groot wonder, een resultaat van een na-oorlogse ontwikkeling die begon met de oprichting, in 1949, van de Raad van Europa (van vijftien landen) de eerste internationale organisatie met een parlementaire vergadering (die evenwel minder bevoegdheden had en heeft dan het parlement van de zes landen).

NOG verder zal de ontwikkeling gaan. Tot nu toe worden de leden van dat gemeenschappelijke parlement van zes landen aangewezen door de respectieve nationale parlementen. Maar als de tekenen niet bedriegen, zullen binnen niet al te lange tijd de kiezers in de zes landen ter stembus gaan om de afgevaardigden in het Europese parlement aan te wijzen. Dit ter stembus gaan zal een nieuwe band vormen. Maar niet alleen het kiezen zelf is hierbij van belang, de verkiezingsstrijd die er stellig aan vooraf zal gaan, zal niet minder bijdragen tot de gemeenschappelijkheid.

Het is de moeite waard, aandacht aan deze ontwikkeling en aan het menselijk aspect van deze ontwikkeling te geven. Hardnekkige nationale grenzen worden hierbij doorbroken, zeker, politiek en economisch, maar niet minder wat de menselijke gehechtheid in zijn samenlevingsfeer betreft.

Het daagt ditmaal in „het Westen”.

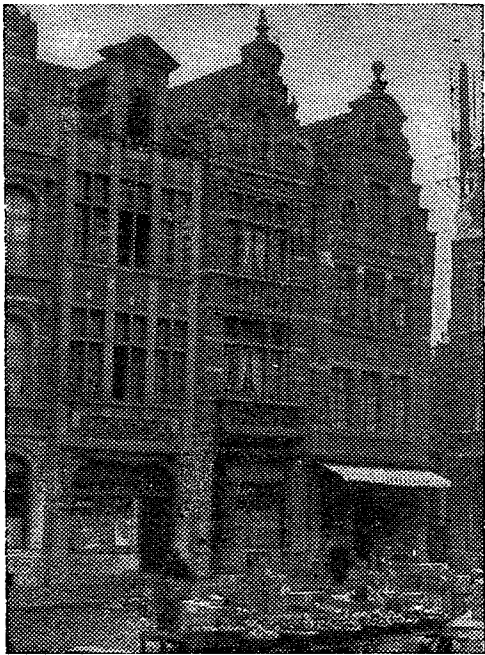
Ss.

Het Huis van Europa te Straatsburg tot nu toe de gebruikelijke vergaderplaats van Europese parlementariërs, zoals het op het ogenblik is, met aanduiding van de plaats, waar er een nieuwe vleugel aan zal worden gebouwd. De tegenwoordige indeling van het gebouw vindt men met cijfers aangegeven: 1. op de eerste verdieping: de vergaderzaal van het Ministerscomité, beneden: de radio-afdeling; 2. boven: commissiekamers, beneden: de afdeling voorlichting en pers; 3. de vergaderzaal voor de verschillende Assemblées; 4. de koffiekamer voor de afgevaardigden; 5. de bibliotheek; 6. boven: het directoraat voor politieke zaken, beneden: technische afdelingen.

N.R.C. 17-6-'53.

Humanistische Jeugdbeweging in België

Vlaamse grachten in Gent

Door de Belgische wet wordt voorzien, bij Rijksinstellingen van het Middelbaar Onderwijs, in klassen Godsdienst en klassen Zedenleer. Ouders, die het lot van hun telg in handen leggen van zo'n instelling, krijgen de keus tussen: catechismusonderwijs, gewijde historie en geloofsverdediging door een geestelijke (RK of Protestant), of godsdienstgeschiedenis en moraalonderwijs, door een gewoon leraar. Onkerkelijke jeugd zit dus in de zedenleerklas bijeen, en verneemt er een en ander over Confucius en de Koran; leert er streven naar hogere waarden, en, in het laatste jaar, dat het huwelijk een tweeenheid is, gesteund op wederzijdse eerbied en begrip. Tot voor kort werd Zedenleer vaak aan katholieke leraars toevertrouwd.

Statistieken zouden bewijzen, dat de geloofsafval in het vrij, katholiek onderwijs even groot is als in scholen van de Staat. Maar anderzijds stelt de zedenleerklas een groep van onkerkelijken samen, waar in gemeenschap een niet-metafysische levensbeschouwing wordt gedoceerd. Deze groepen maken een humanistische jeugdbeweging in België mogelijk, en determineren haar.

De Humanistische Jeugdbeweging (H.J.B.) rekruteert inderdaad onder deze (bewuste) onkerkelijken uit atenea en lycea; ook uit de normaalscholen (kweekscholen), waar ongeveer dezelfde regeling voorkomt. De leeftijd van haar leden loopt van zestien tot drie en twintig, omdat ook aan de Rijksuniversiteit te Gent het Humanistisch Studentenverbond (H.S.V.) de oud-zedenleerstudenten, en late afvalligen, groepeerde.

De H.J.B. richt zich dus uitsluitend tot de studerende jeugd, en dat brengt mee dat haar ledenwerving voornamelijk moet geschieden in midde van de burgerij, een sociale klasse waar het procent R. Katholieken hoog is (er zijn in alle studie jaren van de genoemde scholen steeds minder leerlingen zedenleer dan leerlingen godsdienst; soms zijn er maar enkele leerlingen zedenleer). Dit feit beperkt natuurlijk in grote mate de aktiestraal van de beweging.

Dat deze jonge humanisten nog niet echt in het leven staan, drukt een stempel op hun activiteiten, die een theoretisch-beschouwend karakter dragen. Debatten over de grondslag der moraal, het wezen van de kunst, de evolutie in

het werk van J. P. Sartre. Ook wel: atoomprobleem, en Liberalisme/Marxisme. Maar ook dit zijn onderwerpen, die voor de jongeren van geen onmiddellijk praktisch belang zijn, van geen invloed op hun handeling. Een voortzetting bijna, van de algemene vorming uit de school, „een reactie tegen de doorgevoerde specialisering van deze tijd,” stond eens in het orgaan van de H.J.B., *Pro en Contra*. De Noordnederlandse syllabus „Liefdesverhoudingen bij jonge mensen”, die degelijk was, en fris, heeft bij ons maar slappe reacties uitgelokt. Een debat over dit onderwerp trekt wel volk, maar ontaardt vlug in een subtiel theoretische discussie over de vraag, of de liefde bestaat.

Als men de Vlaamse H.J.B. vergelijkt met de H.J.G. in Nederland, mag men ook niet vergeten dat het groepsleven in Nederland in het algemeen veel meer ontwikkeld is dan in Vlaanderen. Vrijwel ieder behoort in Nederland tot verschillende gemeenschappen: levensbeschouwelijke, politieke, charitatieve en kulturele. Men is bereid voor al die verenigingen hoge contributies te betalen, en zich ook op andere wijze in te spannen voor hun goede werking. Misschien heeft de veelheid van kerken in Nederland de ontwikkeling van het groepsleven ook buiten het terrein der religie bevorderd. Terwijl in België de almacht van de RK Kerk in vele opzichten als een domper heeft gewerkt. Wat daarvan zij, het verenigingsleven wordt in België veel minder serieus opgenomen dan in Nederland. In dezelfde lijn bezitten wij ook niet dat schone nationale gevoel en het besef van 's lands verplichtingen, die de NRC zo welopgevoed-kwaad lieten zijn, toen België de duur van zijn dienstplicht had verkort.

Het geringe enthousiasme voor het verenigingsleven in het algemeen doet zich natuurlijk ook tegenover de H.J.B. gevoelen: weinig talrijk zijn degenen die om de beweging als dusdanig iets geven. De kring van actieve supporters is klein. De rest wil alleen zijn voordeel halen uit de interessante bijeenkomsten. Het lidgeld is laag: 30 Fr. (fl. 2,30). Moest men een som eisen als die welke voor de H.J.G. geofferd wordt, het zou de snelle likwidatie betekenen van de beweging. We hebben dus helemaal geen geld. *Pro en Contra*, ons tijdschrift, moet worden gevent, en 't aantal nummers per jaar is daardoor beperkt, omdat niet elke maand op de good-will der verkopers kan gerekend worden. De bestuursleden verplaatsen zich vaak op eigen kosten. En het eigen lokaal, dat de Gentse afdeling nu bezit, is met het persoonlijk bloed van enkele leden betaald.

Toch zijn er resultaten. De oudste groep dateert van '54. Vijf afdelingen stichtten de H.J.B. in februari '56. Vandaag, maart '58, bestaan er debat-clubs in negen Vlaamse steden. Het hoofdbestuur is klein, de organisatie blijft tamelijk labiel. Het hechtste steunpunt is waarschijnlijk het Humanistisch Studentenverbond te Gent, dat het tot nog toe, wat kwaliteit betreft, goed heeft gedaan. De ernst van onze onkerkelijkheid heeft de katholieken enigszins verontrust, maar dit heeft zich tot nu alleen geuit in belangstelling en open discussie. We hopen dat het zo blijft, al zijn we in België (dat zit er diep in) altijd nog bang voor de katholieke machtsmiddelen. Bij onze politiek gerichte antiklerikale vrienden ontmoeten we veel scepticisme: zij hebben uiteraard niet veel vertrouwen in een vereniging waaraan zij het ontbreken van een bepaalde ideologie (hetzij Liberalisme of Fascisme of Marxisme) verwijten.

Overigens voelen we ons vrij veilig, óók omdat er, zo dichtbij, een oudere broer in Nederland woont.

FRANK ROELS.

PRO

Wanneer ik een handleiding voor de kiezer zou moeten schrijven, dan zou ik dat ongeveer als volgt doen:

1. Bepaal wat uw eigenbelang is en wat u het algemeen belang vindt.
Hierbij spelen o.a. levensbeschouwelijke en sociaal-economische factoren een rol.

2. Weeg uw eigenbelang af tegen het algemeen belang, met behulp van uw verstand en geweten.

Na deze procedure weet u wat u wilt.

Nu zijn er de volgende mogelijkheden, om uw wensen tot uiting te laten komen:

3. Stem op die partij, die een partijprogramma heeft, dat uw eigen opvattingen het dichtst benadert, hoe groot die afstand ook nog mag zijn.

Dit is de meest eenvoudige en meest gebruikelijke weg.

Door het relatief grote aantal partijen dat ons land kent, kunt u echter nog een andere weg bewandelen.

4. U stemt op een andere partij, omdat u:

a. Uw „eigen partij” graag kleiner en daardoor in de oppositie wilt zien.

Op deze grond is het K.V.P. stemmen voor een buitenkerkelijke socialist verdedigbaar.

b. Uw „eigen partij” wilt dwingen haar koers te veranderen door er vlak links of vlak rechts van te stemmen.

Voorbeeld: Stel u wilt de Partij van de Arbeid graag wat linkser zien, maar toch prefereert u de Partij van de Arbeid boven de Pacifistische Socialistische Partij.

Door nu toch P.S.P. te stemmen schept u de kans, dat de P.v.d.A. in de toekomst iets naar links zal zwenken, om de P.S.P. te absorberen. De Engelse Labourparty heeft dit trucje al een paar maal vertoond.

Er bestaat ook nog de mogelijkheid van het niet stemmen.

Dit niet stemmen kan de volgende consequenties hebben:

5. a. Uw „eigen partij” komt in de door u gewenste oppositie, door een tekort aan stemmen.

Indien deze oppositiepositie uw wens was, dan had u beter op de tegenpartijen kunnen kiezen, omdat uw stem dan het dubbele gewicht gekregen had.

b. Doordat u niet wist te kiezen tussen de u min of meer na aan het hart liggende partijen behalen de tegenpartijen een relatief voordeeltje.

Op zuiver logische gronden lijkt mij het niet stemmen dus een onnutte bezigheid.

Het is echter mogelijk, dat uw opvattingen zo werkelijk fundamenteel verschillen van die van de Nederlandse partijen, dat een keuze maken u zeer zwaar valt. Men kan een vegetariër moeilijk laten kiezen tussen reebout en kalfskoteletten.

Zelfs als iemand op principiële gronden ons staatsbestel en de democratie afwijst, dan toch

Demo
Ster

n CONTRA het stembiljet

jkt het me voor hem om opportunistische rede- en logisch om wel te stemmen.

Niet stemmen uit gewetensbezwaar lijkt me nverdedigbaar.

Voor een humanist kan men aan bovenstaande handleiding nog enkele punten toevoegen.

Het humanisme, met als waarden de fundamentele gelijkheid van de mens, de verantwoordelijkheid van ieder individu voor het wereldgebeuren en het respect voor de minderheden, sluit de democratie in. Dit wil niet zeggen, dat er geen andere systemen zouden kunnen komen, die ook humanistisch genoemd zouden kunnen worden, maar van de bestaande regeringssystemen is de democratie de meest humanistische, of zoals Churchill het uitdrukt, „De minst slechte”.

Aanvaardt men eenmaal de democratie, dan impliceert dit voor een humanist tevens, dat hij zijn stem moet uitbrengen.

tie =
en!

Immers het gevoel van mede verantwoordelijk te zijn eist de stellingname.

Het niet stemmen zou voor een humanist alleen dan verdedigbaar zijn, als het resultaat van dat niet stemmen een situatie zou scheppen, die meer in overeenstemming is met het ideale

wereldbeeld van die humanist dan hij zou hebben kunnen bewerkstelligen door wel te stemmen.

Bij de huidige Nederlandse situatie lijkt mij dat echter niet mogelijk.

Uit gesprekken met niet-stemmers is mij gebleken, dat hun niet stemmen eerder een gevolg is van het niet kunnen maken van een keuze dan van een principiële stellingname.

Tot slot zullen we hopen, dat niet alle kiezers zo bang na gaan denken over hun keuze als bovenstaande handleiding vergt, het leven der Nederlandse politici zou ondraaglijk worden.

ENNO HOMMES.

Over humanisme en politieke keuze zijn vele behartigingswaardige woorden gezegd. Hoewel de opvattingen, vooral in de sociaal-economische sector nogal uiteen kunnen lopen, vinden we in het verbond liberalen en socialistenvan diverse pluimage. Het zijn nu wel niet allemaal „belijdende” partijleden, maar in gesprekken waarin het dikwijls moeilijk is zich geheel van politiek te distancieren, komt toch wel tot uiting waar men iemand moet plaatsen. Men is hier echt aan gewend en een P.v.d.A.-er zal niet (openlijk) zeggen, dat iemand stom is om V.V.D. te stemmen en omgekeerd uiteraard evenmin. Nu doet zich het vreemde verschijnsel voor, dat men het begripvolle laat varen wanneer iemand de mogelijkheid van het niet-stemmen stelt. Dit is zo iets eigenaardigs, het is irreeel onverantwoordelijk en „je mag blij zijn dat je hier woont en stemmen mag” en dergelijke opmerkingen zijn dikwijls de eerste reactie. Zo'n houding moet je kunnen verdedigen; dit is echter een moeilijke zaak.

Waarom stemt u liberaal, P.v.d.A. of P.S.P.? Het aantal kiezers, dat stemt zoals het thuis met de paplepel is ingegoten, is nogal groot en het aantal dat werkelijk principieel stemt...? Als partijloze kiesgerechtigde zie ik vier mogelijkheden voor mij: V.V.D., P.v.d.A. en P.S.P.

(de C.P.N. vergeet ik maar) en onthouding. Dit laatste in de vorm van het niet accepteren van het stembiljet waarna er procesverbaal wordt opgemaakt van het feit dat ik niet verschenen ben.

In het kort enige hoofdfactoren die mijn stem mede bepalen: socialisme, pacifisme, humanisme, terwijl ik bovendien een hekel heb gekregen aan brede, breedst mogelijke en nog bredere basissen, met als gevolg compromissen en een uitermate smalle oppositie. Dit houdt in dat ik het niet onaardig zou vinden als de P.v.d.A. eens een verkiezingsnederlaag leed. Mijn stem zou hiertoe een bijdrage leveren met een keuze op de P.S.P. (ook dit past in mijn emotionele hoofdfactoren). In wezen is de P.S.P. echter ontstaan omdat de P.v.d.A. aan de pacifisten geen redelijke plaats bood. Nu kan ik mij voorstellen dat de verschuiving zodanig is dat het verlies

P.v.d.A. overgaat in zetels P.S.P. In wezen heeft deze jongste socialistische loot dan via een omweg bereikt wat met redelijk overleg niet mogelijk was. De mogelijkheid van hernieuwde fusie is dan niet uitgesloten en in dat geval ben ik wat de door mij gewenste oppositie betreft even ver.

Dank zij het feit dat ik partijloos ben, hoef ik er geen bezwaar tegen te hebben V.V.D. te stemmen. Voor mijn gevoel liggen vele humanistische waarden vrij sterk in het liberalisme verankerd. Nu rijst echter de vraag „wat doet de V.V.D. ingeval van een verbreken van de „roomsrode” coalitie door een P.v.d.A.-nederlaag?” Ik vermoed dat het dan slechts een „changer des dames” is en de liberalen op grond van sociaal-economische factoren de plaats (een gedeelte) van de P.v.d.A. gaan innemen.

Een simplistische voorstelling van zaken zult u zeggen. Mogelijk, ik zal het niet ontkennen.

Voor de aardigheid wil ik u echter nog een ander punt noemen. Enige jaren geleden had het Nederlands Toneelgezelschap het stuk van Shaw „De keizer van Amerika” op het repertoire. In dit stuk wordt in de vorm van een discussie tussen een koning en zijn ministers nogal ironisch

met het heilige begrip democratie omgesproken. In deze ministerraad zit een nieuwe minister, ex-vakbondsbestuurder, tegen wie de koning zo eens zegt dat democratie de mensen het sensationele gevoel geeft mee te regeren. In de recensie in Het Vrije Volk (spreekbuis van de P.v.d.A.) werd Shaw een seniele oude man zonder ruggegraat genoemd en „Wij houden van grapjes, maar menen dat dit soort humor waarmee een deel van het volk op grove wijze wordt beledigd niet de geschikte uiting is voor een Nederlands Toneelgezelschap.” Het advies het stuk van het repertoire te nemen werd gelukkig niet opgevolgd. Bij mij rees echter de vraag waar het heen gaat als 50% of meer van de stemmen op de P.v.d.A. zouden worden uitgebracht. Dit is heus niet een incidenteel geval, het is een tendens, een tendens in de richting van de „tractor-maaimachine-poëzie in de Sowjet-unie. Uiteraard zijn b.v. Europese integratie en Nieuw Guinea ook belangrijke motieven, die hier echter te ver voeren.

Primo is dus mijn wens een behoorlijke oppositie, waarin het buitenkerkelijk element behoorlijk vertegenwoordigd is. Om nu voor dit doel echter confessioneel te stemmen gaat mij te ver. Ik zie dus wel iets in onthouding, daar dit de confessionelen (trouwe stemmers) toch wel enigszins versterkt.

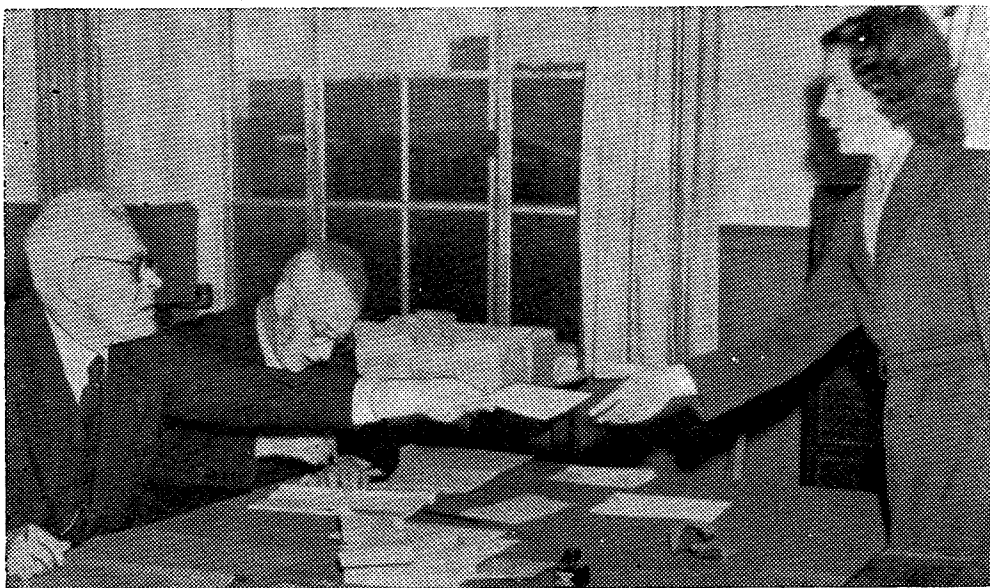
Ook in het H.V. vindt men mensen die voor '40 aan „niet stemmen” deden. Misschien waren hun motieven scherper, emotioneler, idealistischer, misschien zien ze het nu als jeugdige onbezonnenheid.

Tot slot nog dit. Aan het feit dat in Nederland slechts verschijningsplicht en geen stemplicht bestaat, wordt in de voorlichting – zoals b.v. het boekje Burgerschap en Burgerzin – geen aandacht besteed.

Dit acht ik een grove onvolkomenheid (er zijn er meer in dit boekje). Overigens: op de dag van de verkiezingen kijk ik eens naar de lucht en langs alle schreeuwerige leuze-borden, en bovendien acht ik het raadzaam te wachten tot na de koffie.

C. LUYENDIJK

Oud reikt jong het middel om verantwoordelijk te kiezen.

Dichten aan de oppervlakte

versjes van Hans Andreus

Om maar direct een open deur in te trappen: er is een verschil tussen het gesprek en de conversatie. Als ik een gesprek voer zijn mijn vooroordelen en voorkeuren daar veel sterker bij betrokken dan bij een conversatie; een gesprek is meer afhankelijk van de persoonlijkheden van de gesprekspartners of het gebrek daaraan, de conversatie meer van de stemming op een bepaald moment. Er zijn ogenblikken dat ik het gesprek verkies en andere, waarop ik alleen wil converseren. Het gesprek heb ik verkozen als ik Vasalis lees, bijvoorbeeld:

*ER ZIJN dingen die alleen het oppervlak beroeren
daaronder blijft de ziel gelijk en blinkt*

En tot de dingen die alleen het oppervlak beroeren hoort de conversatie, het lezen van de blijde versjes van Hans Andreus. Mijn ziel – if any – mag dan rustig gelijk blijven en blinken; ik wil vaak, echt geen gesprek voeren, maar in de zon lopen of . . . sommige versjes van Andreus lezen.

Hans Andreus heeft een aantal versjes geschreven waarvoor hij werkelijk allerlei lovende epitheta heeft verdiend. Dat zijn vooral de gedichtjes die te vinden zijn in *Muziek voor kijkdieren*, een bundel vol blijde versjes over het licht, de wolken, het water en de regen. Heel lichtvoetige versjes, zonder de pretentie „iets te willen zeggen”, die in een gecultiveerd praat-Nederland zijn geschreven en bijzonder goed een stemming kunnen overbrengen. Het zijn gewoon maar licht-muziekjes voor kijkdieren, soms zo licht, dat Andreus er zijn verontschuldiging voor aanbiedt:

soms maak ik muziek die te licht is voor zware geesten ik vraag u excuus.

Met een gedichtje uit *Muziek voor kijkdieren* heb ik eens een aardige proef genomen. Aan een argeloos doch kritisch toehoorder heb ik een paar versjes op zalvende toon voorgelezen. Hij mocht drie dingen doen: mij geboeid aanhoren, mij verzoeken op te houden hem dergelijke walgelijke gedichten voor te lezen en mij gelasten me niet zo aan te stellen. Bij het gedichtje uit *Muziek voor kijkdieren* koos hij gelukkig het laatste. Het zalven paste niet bij Andreus' muziek, anders had ik dit *Liedje* wel mogen „dekleren”:

*Alle roekoemeisjes
van vanavond
alle toedoemeisjes
van vannacht
wat zeggen we daar nu wel van?*

*Niets.
We laten ze maar zitten
maar zitten maar liggen maar slapen
maar dromen van jajaja.*

Ik zette mijn experiment voort en nam een andere bundel, *Italië*, waar wel lichtvoetige regels in voor komen als:

*maar laat mij zijn
een schiereiland liefde
een landtong een golf als een tong naar je toe*

maar ook:

*Harder dan blindheid
de holten van waanzin
het stolsel van weezin
de kimlijn spuugt bloed*

*Cijfers van schuldvraag
marshalls van planning
het mauwen der massas
machines en mink*

*Roder dan mansroep
roder dan bloedraad
en primitief rechter
de mens van het vuur*

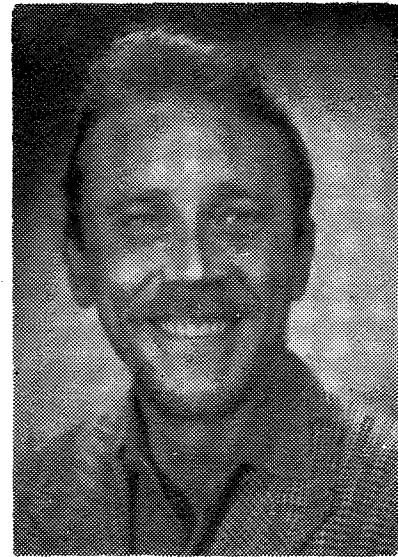
*De worm van het westen
het ooit van het oosten
de kina der komst
van een menselijk zijn*

De voorzalverij van dit gedicht moest ik niet

staken wegens mijn aanstellerij, maar omdat het gedicht zo walgelijk was, vol dikke woorden en hinderlijke effecten en vooral: te pretentieuus. Andreus wilde nu kennelijk wel „iets zeggen”, al kwam dat er dan niet zo best uit. Het zalven klonk hier niet als aanstellerij die in strijd was met de lichtheid van het gedicht, integendeel: de domineesgalm paste zo goed bij de toon van het gedicht zelf, dat de galm van Andreus en de galm van mij samen mijn argeloze doch kritische toehoorder te veel werden. Er is natuurlijk niets op tegen dat een dichter iets wil zeggen – aangenomen dat hij ook werkelijk iets te zeggen heeft – maar de zware galm van het gedicht gaat overheersen, wanneer de pretentie iets te zeggen belangrijker wordt dan wat er nu eigenlijk gezegd zou moeten worden. Bij Andreus is er alleen maar een galm, die op zich zelf al hinderlijk genoeg is, maar compleet belachelijk wordt als de galmer er zelf in gelooft.

Ik ben bang, dat ik het groot aantal poëtische misstappen van Andreus kan verklaren. Andreus is een charmant causeur in *Muziek voor kijkdieren*, hij schrijft versjes voor de conversatie. Nu vrees ik dat hij zich op goed Nederlandse wijze aangetrokken voelt tot het gesprek, omdat het dieper gaat dan een conversatie en daarom voor wie hierin een hiërarchie ziet, hoger is. Daarbij komt dat hij een voortreffelijk beschrijver is, iemand die eigen stemmingen verwoordt en overdraagt door de beschrijving van die stemming en het oproepen van associaties. Hij blijft aan de oppervlakte. Zodra hij echter iets met bijvoorbeeld een filosofische strekking wil gaan uitdrukken, schiet hij eenvoudigweg te kort. Dan ontstaat de galm puur. Andreus kent zijn eigen grenzen niet. Tenslotte geloof ik, dat hij soms te veel vast zit aan de theorieën van de Vijftigers, hoeveel afkeer zij ook hebben van theorieën. Want het lijkt in versjes als het geciteerde *Harder dan blindheid* dat hij soms krampachtig probeert Anders te zijn, een niet-conventioneel dichter. En dat wordt hij ook: een niet-conventioneel dichter die echter met veel te veel woorden onleesbare versjes schrijft.

Volgens de NRC van 29 januari 1958 beschouwt Andreus de avant-gardistische dichtkunst als „een scherp protest tegen het rationele denken,” als een uitdrukkingwijze, die enerzijds zo direct mogelijk tot het wezen der dingen, tot „de werkelijkheid achter de werkelijkheid” doordringt en anderzijds door zijn evocatieve, magische eigenschappen tot een visionaire zeggingskracht kan leiden.” Hij gelooft in „een „metafysische doorbraak” van de poëzie, een tasten naar nieuwe raakpunten tussen binnen- en buitenwereld.” Dat is nu allemaal mooi en goed –als de verslaggever goed geciteerd heeft krijgt de afkeer van theorie van de Vijftigers trouwens een begrijpelijke achtergrond van onmacht en het is zeker mooi voor een avondje praten bij het genootschap *Oefening kweekt kennis* in Den Haag, waarover het krantenverslag handelde, maar het is jammer als Andreus zijn

Hans Andreus

versjes zo gaat aanpassen aan de theorie, dat hij daarmee de oppervlakte verlaat om te verzinken in een voor zijn versjes funeste diepten.

Dit wil allemaal niet zeggen dat ik op het verschijnen van *Nieuwe Muziek voor kijkdieren* zit te wachten, integendeel. Maar ik zou het wel prettig vinden als Andreus in plaats van met klonten woorden te gooien op die speelse wijze met taal zou blijven omgaan als hij dat zo subliem kan, omdat hij dan een eigen mogelijkheid uitbuit en een eigen toon heeft. En als tweede staat op mijn poëtisch verlanglijstje de wens dat Andreus, wanneer hij iets anders wil doen dan beschrijven en stemmingen overbrengen, niet galmt maar zijn zegje in speelse vormen giet. Ik zou het dus prettig vinden als Andreus bleef converseren. Want converserend schrijft hij bijzonder leesbare versjes. En aan de oppervlakte blijven is niet hetzelfde als verstarren: men kan zich ook horizontaal bewegen.

Dat de mogelijkheden aan de oppervlakte niet uitgeput zijn met *Muziek voor kijkdieren*, bewijst hij trouwens zelf in gedichten uit *Het land van horen en zien*, bijvoorbeeld *In dit rijk land*, waarvan ik de laatste regels weer niet erg geslaagd vind:

*In dit rijk land
van arme kamers en lege wegen
(de gouden golfslag van de landen
en het zilverdraad tussen horizon en hemel),*

*in het land van de rijke straten
terwijl ik uitzie naar een ieder,
man en kat en vrouw,
kijk naar het ongeduld
in zijn jas van haast,
onder een hoed van geld,*

*hier beef ik van bewegen,
leef ik van licht
en sterf ik als water.*

*(Je bent zo lelijk van liefde, liefste,
zo mooi van moeheid,
zo wit van slaap.)*

En kan zo wijsheid breken:

*drie veren weegt de wereld:
een rode van liefde,
een gele van twijfel,
een zwarte van dood.*

Met die drie gekleurde veren heeft Andreus zijn versjes geschreven. Eerst met de rode van de liefde. Andreus' eerste versjes zijn van een op licht, lucht, zon en op een slank lichaam verliefd dichter. Maar 't kan verkeren en de gele en zelfs de zwarte veer worden gebruikt. Op dat moment worden zijn versjes te zwaar, te overladen met woorden en ongenietbaar voor iemand, die Andreus niet zo serieus wil nemen als hij op dat moment zichzelf. De conversatie is verworpen tot nu eens te hard schreeuwen, dan weer te overdreven zuchten. De laatste tijd is er weer

(Vervolg op pag. 9)

Op zoek naar de mens

Het weekend op „De Horst” te Driebergen, waar protestantse en humanistische jongeren op initiatief van Kerk en Wereld de 15e en 16e februari bijeen waren, ligt achter mij. De redactie vroeg om mijn indrukken. Ik geef die graag. Immers, vrijwel allen, die aan deze gedachtenwisselingen deelnamen, zullen er met voldoening op terugzien.

De conferentie stond onder leiding van Drs. J. G. Nijk, die, goede gedachte van de initiatiefnemers, voorzover het de discussieleiding betrof, bijgestaan werd door het daartoe uitgenodigde lid van het H.V., de heer Ehrbecker uit Haarlem. Onmiddellijk na de opening wist Drs. Nijk het heterogene gezelschap, dat aanvankelijk uit groepjes van mensen, die elkaar kenden en wat onwennig ronddolende enkelingen bestond, door een originele wijze van kennismaken tot een geheel te maken.

Na de gemeenschappelijke maaltijd kreeg de humanistische inleider de gelegenheid om het eerst op zoek te gaan naar de mens. Eigenlijk niet op zoek naar *de* mens, de mens in abstracto, waar verschillende wetenschappen ons over kunnen inlichten. De vraag werd meer persoonlijk geformuleerd: Wie ben ik, wat doe ik hier, wat kan ik ervan maken. Dergelijke vragen gaat de humanist te lijf door zich eventueel met anderen te bezinnen op de eigen positie in het leven, op wat in hem aan zekerheden, aan uitgangspunten aanwezig is. Zo ontdekt hij zijn behoefte aan helder inzicht, aan eerlijkheid tegenover zichzelf, aan redelijke verantwoording in denken en doen dus. Zo ontdekt hij, dat achter zijn verzet tegen traditionele, vaak algemeen aanvaarde gedragsregels een besef van normen, die niet zo maar veranderd kunnen worden schuil gaat. Ten slotte, dit kreeg de volle nadruk, is daar de ervaring, dat werkelijk leven betekent leven met en voor de anderen.

Toen begonnen de groepsgesprekken, gevolgd door een algemene discussie. De mogelijkheden elkaar te verstaan werden voorzichtig afgetast. Het eerste contact was wederzijdse verkenning. Dat werd echter na de officiële sluiting om half elf, toen een goed gemengde groep doorging tot in de nacht, anders. Het was al zondag geworden, toen een der protestantse deelnemers de exclusiviteit van het christendom ter sprake bracht en bleek, dat principiële verschillen geen afstand behoeven te scheppen; ook dat zulk een discussie niet behoeft te leiden tot een altijd onwaarschijnlijke solidariteit binnen de grenzen van een groep. Het verschil in opvatting tussen de protestanten onderling werd niet verdoezeld, een ervaring, die mij goed deed.

Zondagmiddag: de inleiding van Dr. J. M. van Veen, die dadelijk begon met zijn christelijke visie op het probleem van de mens te karakteriseren door de persoon van Christus in het middelpunt te stellen. Humanisten gaan hier vaak aan voorbij, richten zich bij voorkeur op het godsprobleem, aldus de spreker. Op zoek naar de mens wil hij luisteren naar wat Christus leert, zien wat hij doet en trachten te doorgronden, wie hij is. Van Christus dan had hij geleerd, dat de mens in zelfverloochening, in dienst aan

de naaste de zin van zijn leven vervult. Tevens had hij Christus leren kennen als leidsman in de strijd tegen het kwaad. Spreker waarschuwde tegen onderschatting van de invloed van het kwaad: er is veel zinloos leed, men make zich hier niet af door het te willen zien als opvoedingsmiddel van de mens. Zondebesef en behoefte aan vergeving, moeilijk verteerbare begrippen voor de humanist, acht hij typisch voor de mens, zijn zoeken heeft hem tot deze slotsom gevoerd.

Dat deze uiteenzetting voldoende aanleiding gaf om de gesprekken, die al goed op gang waren, voort te zetten, spreekt vanzelf. De tegenstellingen traden duidelijk aan het licht. Soms bleek, dat verschillend woordgebruik of een uiteengaande emotionele reactie niet-reële tegenstellingen verwekte, zoals ook wel eens een tegenstelling schuil ging achter een overeenstem-

ming in woorden, die een verkeerde schijn wekten. Uit deze discussie releveer ik de vraag of zelfverloochening, dan wel zelfverwerkelijking als ideaal gezien moest worden of dat wellicht voor beide plaats was; de kwestie of dienst aan de naaste pas echt was, indien de helper zich ondergeschikt maakte aan de anderen of er geen plaats was voor nevenschikking en tenslotte een, die eigenlijk onbeantwoord bleef: hoe komt het, dat de levenshouding, waartoe de mens, die Christus centraal stelt op wezenlijke punten gelijk is aan die van de humanist, die daartoe langs een andere weg komt?

Zijn wij verder gekomen in deze vierentwintig uur? Een antwoord op deze vraag is slechts mogelijk tussen hen, die het over de betekenis van „verder komen” eens zijn. Ik begin daar nu niet aan. Ik volsta met te vermelden, dat aan beide kanten de wens geuit werd door te gaan en dat het niet bij een platonische verklaring bleef, maar dat er al plannen beraamd zijn om van dit woord tot de daad te komen.

D. H. PRINS

„Achter Glas”, verhaal in foto's van Joan van der Keuken

„Achter het raam van een huis, een huis als duizend andere huizen, begint een klein verhaal. Een verhaal, dat te klein of te groot is voor woorden, want woorden willen verklaren, maar niet elk verhaal is op woorden gemaakt.

Dit verhaal is van adem. Het is op het glas van het raam geschreven met de zachte adem, uitgedamd door nog zachtere meisjesmonden. Een adem, geurig van huid en het zoete bloed, dat onder die huid stroomt, en van het brood, dat je dagelijks moet eten, en de woorden, die je dagelijks moet inslikken, omdat ze niet gezegd kunnen worden.”

Zo begint de tekst van Remco Campert bij de foto's van Joan van der Keuken in het prachtige platenboek „Achter Glas”, in een kostelijke typografische uitvoering verschenen bij de Uitgeverij C. de Boer jr. in Amsterdam.

Nee, we zijn geen zeventien meer, zoals twee jaar geleden toen Joan van der Keuken met dat eerste onthullende fotoboek in het daglicht trad. Maar al is hij dan nu bijna twintig en studeert hij aan het Institute des Hautes Etudes Cinématographiques in Parijs, hij bekijkt de wereld nog altijd met jonge, onbevangen ogen. Natuurlijk, die wereld is groter geworden, zijn blik omspant een wijdere horizon. Nog altijd boeien hem de gezichten van jonge mensen, de zusjes Georgette en Yvonne en hun vrienden, wisselend van stemming tot stemming, van situatie tot situatie, (want „jeugd heeft evenveel gezichten als Finland meren” zegt Remco Campert en Van der Keuken maakt die woorden waar.

Maar in zijn beeldentaal heeft hij nu nieuwe uitdrukkingsmogelijkheden ontdekt, het spel van licht en schaduw in de natuur heeft hij binnen het blikveld van zijn camera gehaald. Hij heeft de reine stilte van de witte sneeuw tastbaar gemaakt en hij kreeg oog voor het onuitsprekelijke leven van de „dode” dingen. Zo goed als hij in zijn techniek de korrel van het fotografisch materiaal een rol toebedeelt in wat hij tot uitdrukking brengen wil.

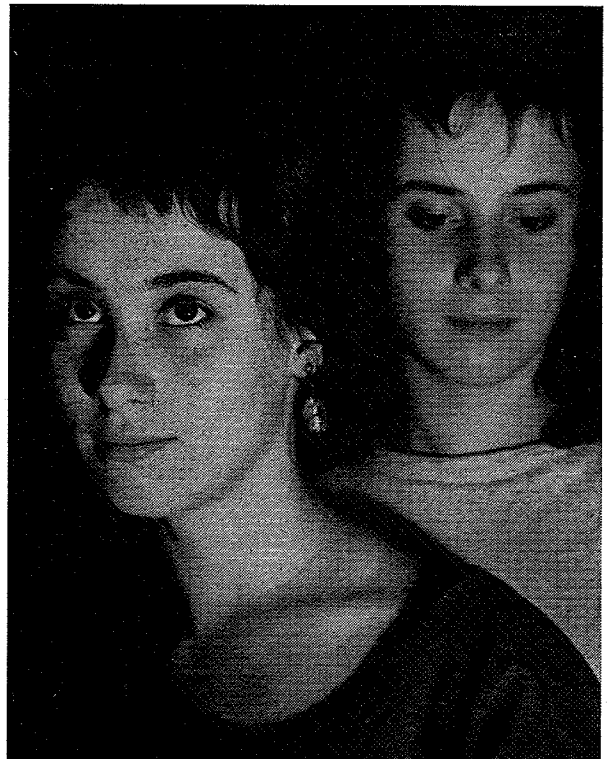
Remco Camperts tekst omspeelt het foto-verhaal met sierlijke zwier: hij vindt voor tedere dingen onsentimentele woorden en weet te zwijgen waar „de adem op het glas” geen toelichting nodig heeft.

Vada in Wageningen verzorgde, deels op ge-

kleurd papier, de voortreffelijke diepdruk; met de lay-out, waarin ook een paar mooie linoleumsneden van Georgette Apol hun plaats kregen, bewijst Joan van der Keuken dat hij ook andere dan fotografische streken op zijn kompas heeft. En dat geheel maakte C. de Boer jr. tot een unieke uitgeversprestatie.

Ja, het is een „duur” boek geworden. Maar óók een onvergankelijk bezit voor wie over dat materiële bezwaar heen durft te stappen!

D-Z.

Verkleinde reproductie van een der foto's uit „Achter Glas” door Joan van der Keuken en Remco Campert.

(Uitg. C. de Boer Jr., Amsterdam)

(Vervolg van pag. 8)

steeds meer conversatie verschenen, verdrietige versjes maar toch zonder theatrale galm, zonder gravité. Die versjes kunnen mij weer raken, want Andreus' versjes van de oppervlakte beroeren mijn oppervlakte; daaronder blijft de ziel gelijk... Maar laat ik liever met een citaat van Andreus eindigen:

*Het is allemaal anders,
maar dat hindert niet.*

S. R. JULIARD.

De Spelbrekers

Het dikke en grote, naar verhouding zo laaggeprijsde Elseviers Weekblad – vrij, onvervaard – brengt op de voorpagina van no. 7, veertiende jaargang, het volgende redactionele stukje:

„Rode Ruziemakers.

Ook de Nederlandse communisten zijn aan het ruziemaken geslagen.

Men schijnt de dictatuur van de zetbaas van Moskou, Paul de Groot, moe te zijn. Evenwel, men late zich daardoor niet verleiden het communistische gevaar ook in ons land te onderschatten. Zelfs de trieste gebeurtenissen in Hongarije zijn door het merendeel van de communisten geaccepteerd en door het grootste deel van hun intelligentsia. Deze intelligentsia slikt alles – ook de ruzies tussen hun bazen. Die rode intellectuelen slikken alles van Moskou; het sullige deel van ons publiek slikt hun boeken, hun tijdschriften, hun museumbeheer en hun colleges aan onze universiteiten.”

Over de eerste regels van deze ontboezeming kunnen we kort zijn. Er is in Nederland een kleine communistische partij, waarvan niemand last heeft. Haar verkiezingsresultaten zijn met mathematische zekerheid te voorspellen uit de reeks van voorheen verkregen stemmen. Deze aantallen zijn, evenals het aantal abonnées op De Waarheid en het aantal leden van de C.P.N., met grote regelmatigheid gedaald. Het partijka-der past zich hierbij aan door een proces van periodieke zuivering. Dat geldt ook in kwalitatief opzicht. Na de eerste wereldoorlog vond men onder de communisten mensen als Henriëtte Roland Holst, Herman Gorter, H. Giltay en A. Pannekoek. Een aantal jaren later was er toch nog wel een Jacq. de Kadt maar in de verstreken tien jaar waren bv. de heren Koejemans, B. Stokvis en Hoogcarspel nog teveel van het goede.

En voor wie zich door het communisme ooit bedreigd hebben gevoeld moet deze gang van zaken wel een grote geruststelling zijn. Néén, zegt het lijvige weekblad, onderschat het gevaar niet. Want hoe deze ruziemakers het klaarspelen weet je niet, maar ze schijnen toch een aantal belangrijke plaatsen in het Nederlandse culturele leven te bezetten. Van daaruit vergiftigt deze intellectuele vijfde colonne het sullige deel van ons volk door middel van een stortvloed van colleges en geschriften. Gezien de omvang van het gevaar, schijnt het sullige gedeelte van ons volk niet zo klein te zijn. Dat had ik zelf ook al gedacht, zij het op andere gronden.

Het weekblad is nog niet zeker van de identiteit van de schavuiten en in overeenstemming met de beste tradities van de pers worden er dan ook in dit stadium nog geen namen genoemd. Daardoor wordt u, geachte lezer, in een lastig parket geplaatst. Wanneer u deze volksverdommers niet kent en nogal wat leest, maakt u een goede kans zonder het te weten tot de sullen te behoren. Kent u hen wel, des te erger, dan bent u dus een gewaarschuwd man die nog niet eens voor één telt of – nog kwalijker – u maakt zelf deel uit van die bende. Er is echter maar één juiste houding. U moet precies weten wie deze handlangers van het wereldcommunisme zijn en u moet weigeren ooit een letter te lezen die door deze lieden is geschreven. Leest u eigenlijk maar liever helemaal niet. Voor de eerste stap op de weg tot goed burgerschap kunt u bij het conscientieuze weekblad helaas niet terecht. Bij mij wel, en omdat zo'n eerste stap erg belangrijk is mag u nog één keer zondigen wat de tweede stap betreft.

Het gewraakte museumbeheer, lezers, is dat

van jhr. Sandberg. Bij mijn weten is hij de enige die in de termen valt. De tijdschriften zijn het weekblad De Groene Amsterdammer en het maandblad De Nieuwe Stem en nu zijn we ook op het spoor van de hoogleraren Romein, Wertheim, Minnaert, Nagel en Donkersloot. IJverige speurders vinden dan nog wel vertakkingen naar De Dageraad (Noordenbos), naar de Pacifistisch Socialistische Partij, naar de NVSH, de vredesbeweging De Derde Weg. Goddank, het complot is opgerold. En vooral niet verder rollen, want je weet nooit waar zo iets ophoudt. Per slot van rekening heeft die Mr. J. in 't Veld toch wel een wonderlijke schaats gereden bij de Eerste-Kamerbesprekingen over Nieuw-Guinea. Maar gelukkig is dat nog net rechtgezet door Jacq. de Kadt.

Dat brengt ons terug op Elseviers Weekblad. Het geciteerde stukje is weliswaar een uitwas, maar: een uitwas van iets anders, van een geesteshouding die op zichzelf al bedenkelijk is. Ons land toont in haar buitenlandse politiek ten opzichte van de Nato en van de Verenigde Staten een serviliteit die men aan de andere kant van het IJzeren Gordijn alleen vindt bij een land als Roemenië. Binnenslands zoekt men vrijwel vergeefs naar een spoortje progressiviteit om er z'n handen even aan te warmen. En wat er dan is, wordt in stand gehouden door mensen die al in de jaren na de eerste wereldoorlog hun activiteit begonnen te ontplooiën. Maar ook dat is de heren van Elsevier en met hen een groot deel der leidende socialistischen (helaas) nog veel te veel. Natuurlijk is er vrijheid van meningsuiting, zolang de democratische vrijheden niet in gevaar komen. Dat laatste betekent o.m. dat er in Frankrijk geen grondwetwijziging komt en in Nederland dat men zich niet moet verzetten tegen de installatie van raketbases.

„Wanneer God niet bestond, dan moest hij worden uitgevonden”, constateerde Voltaire. Misschien geldt dat nog wel sterker voor de Duivel.

Iets of iemand moet het kwaad symboliseren, moet doelwit zijn voor de agressiezucht die ontspruit aan de door onze samenleving in stand gehouden onderstroom van angst en onlust. En is er een betere groep dan die der intellectuelen? Natuurlijk niet allen. De meesten zijn achtenswaardige lieden, dragers van de Westerse cultuur en steunpilaren van onze maatschappij. Hun intelligentie is dan wel groter dan die van de gemiddelde burger, maar dat euvel wordt gecompenseerd door een diep geloof en een sterk ontwikkeld moreel besef. Maar er zijn intellectuelen bij wie dit evenwicht verstoord is en wier intelligentie in dienst staat van de lage driften, van de duistere dreiging uit het Oosten; kruisigt hen!

Aan de andere kant van de scheidslijn gaat het nog wel veel primitiever toe, maar de grondprincipes zijn hetzelfde. Chroesjtsjov meende dat het met de Hongaarse opstand niet zo'n vaart zou zijn gelopen wanneer men een aantal schrijvers tijdens het zwijgen had opgelegd. Georg Lukacs, Tiber Dery, worden daar nog veel gevaarlijker geacht dan de fellow-travellers bij ons. Misschien is er op deze basis nog wel overeenstemming mogelijk tussen de machthebbers van Oost en West. Het is zelfs waarschijnlijk, want de overeenkomsten worden langzamerhand groter. Onlangs leende ik de bekende Russische roman „Niet bij brood alleen” van Doedintsef aan een vriend, die al een leven lang werkzaam is voor een grote industrie. Bij teruggave bleek hij diep geschokt te zijn. „Ik heb vrijwel niets in dat boek gelezen”, zei hij, „dat ik niet uit eigen ervaring ken.” Inderdaad, de Boze woont in ons midden, maar zoek hem niet in de richting die Elsevier aanwijst, want hij staat achter u.

Het bovenstaande is voortgekomen uit een verzoek van de redactie van Mens en Wereld. Ik werd uitgenodigd tot het schrijven van een stukje over het thema: „Jonge intellectuelen en hun kijk op deze wereld”. In zeshonderd woorden, maar dat zouden er zeshonderd teveel zijn. Ik heb n.l. eerder wel eens meegedaan aan het formuleren van zo'n kijk op de wereld. Je klom dan op een spreekgestoelte, keek de zaal in en zag dan op het gezicht van een der toehoorders een uitdrukking van „Ach, is dat nu een jonge intellectueel? Hij had z'n schoenen wel eens mogen poetsen. Overigens is-ie niet eens zo jong.” En wanneer je dan terloops dacht aan een paar van de lieden, die je geacht werd te vertegenwoordigen, dan zonk de moed weg in je (ongepoetste) schoenen. Spreken namens een generatie is onzinnig, de term „jong” is louter vaagheid en niemand is het eens over de omschrijving van „intellectueel”. Wat denken we bij dat woord? Wat mij betreft niet in de eerste plaats aan de wetenschapsbeoefenaar, de expert of de technicus. Ook niet aan degenen die leidinggevende functies bekleden waarvoor een universitaire opleiding nodig of nuttig wordt geacht. Misschien is de kans om in een van deze groepen een intellectueel aan te treffen groter dan elders, maar toch weinig meer dan enkele ten honderd. Met deze schatting verplicht ik mij tot een definitie van de intellectueel, desnoods een op louter persoonlijke smaak berustende omschrijving voor deze ene gelegenheid. Welnu, tijdens de beruchte Dreyfus-affaire in Frankrijk, tegen het einde van de vorige eeuw, waren er te midden van vooroordeel en politieke hartstocht een aantal lieden, die in hun denken kritisch en zelfstandig bleven. „Les intellectuels”, was het scheldwoord dat men voor hen gebruikte. De mogelijkheid tot gebruik als scheldwoord is een indicatie van de betekenis, die ik hier aan de term verbindt.

Om nu toch maar te besluiten met een van die generalisaties die zo goed bij het gestelde thema passen: de jonge intellectuelen van na de tweede wereldoorlog zijn aanmerkelijk rustiger dan die van vijftig jaren her.

Minder geneigd tot het smeden van wereldhervormende ideologieën, minder geneigd tot opstand en protest, weinig bereid tot het timmeren aan de weg. Veel belangrijke functies in grote verenigingen en partijen worden op het ogenblik vervuld door vijftigjarigen die in hun jeugd actief waren in N.B.A.S., V.C.J.C., A.J.C. en wat dies meer zij. Maar hoe is het nu? Het merendeel der jongeren streeft naar uiterlijke aanpassing, naar een behoorlijke plaats in het arbeidsbestel, naar een comfortabel bestaan.

De intellectuelen zijn afkerig van grensoverschrijding naar een andere wetenschap of naar een ander specialisme van hun eigen wetenschap. Afkerig bovendien van de allesomvattende, allesverklarende ideologische stelsels die zo logisch lijken maar zo emotioneel bepaald zijn. Wat zou je er mee aan moeten? De maatschappij is toch onvervormbaar. Onze enorm gecompliceerde samenleving is vrijwel niet voor verandering vatbaar, de gehele status quo wordt door een keten van noodzakelijkheden bijeengehouden. We moeten rekening houden met de fundering, de zuilen, het dak en de muren. Met de partijen, de werkgevers, de vakbonden, het melkprijsbeleid, de Nato-belangen en de communistische dreiging. Welke idioot zal in die pot gaan roeren wanneer het eigen vak talloze problemen biedt die veel interessanter zijn en die men nog kan hopen op te lossen? Wie verspeelt z'n kansen op promotie en beter werk door het volschrijven van rebellenkrantjes? Een eigen huurhuis, wat boeken en een hobby, misschien nog eens een auto en een jaarlijkse vakantie in het buitenland, dát is te bereiken.

Natuurlijk berust ook ons „bestel” op algemeen aanvaarde leugens, op onwaarheid (Vervolg op pag. 11)

Gesol met de grondwet

De feiten zijn de volgende. Het college van B. en W. van de gemeente Almelo maakt een voordracht op voor de functie van gemeentesecretaris. De eerste op de voordracht — dus hij die het college het meest geschikt acht — is lid van het Humanistisch Verbond, de tweede plaats wordt ingenomen door een Gereformeerde.

In een besloten raadsvergadering werden de kandidaten besproken en na de daarop volgende stemming bleek, dat nummer twee van de voordracht, met 14 tegen 11 stemmen op nummer één, gekozen is. Tot zover niets bijzonders of onrustbarends. Bij de opening van de gewone raadszitting legde een lid van de fractie der P.v.d.A. een verklaring af, waarin hij deze benoeming betreurde omdat hij zich niet aan de indruk kon onttrekken dat de levensovertuiging van nummer één van de voordracht oorzaak was geweest van de benoeming van nummer twee. En, in dit licht gezien, wordt dit een allerbedenkelijkste zaak. Een zaak van aperte discriminatie naar levensovertuiging, een zaak die volstrekt in strijd is met letter en geest van de Nederlandse grondwet, die immers iedere Nederlander, ongeacht zijn levensovertuiging of politieke gezindheid benoembaar acht, in elke overheidsfunctie.

Als het goed was geweest — maar het is nergens in ons land meer goed in die zin — had

men niet eens mogen weten welke levensovertuiging de kandidaten hadden. Er moest alleen en uitsluitend op geschiktheid en bekwaamheid gelet worden. En dit vragen, bij sollicitaties, naar de levensovertuiging en de politieke gezindheid is een der zaken, waardoor de rechtsstaat, de democratie wordt ondermijnd. Niet meer en niet minder. Ons land wordt verknoeid door de verzuiling, wordt opgesplitst en in verdeeldheid gehouden en het ergste van alles: men legt zich erbij neer, men vindt het niet erg, men weet niet beter of het hoort zo. Aan onze prachtige, objectieve, uitgebalanceerde grondwet wordt geknobbeld en gebroken. De heren van de Almelse raad, die de kandidaat die hun gemeentebestuur het meest geschikt achtte niet hebben willen nemen, omdat hij humanist was hebben er weer een flink stuk afgeknabbeld in hun bekrompenheid.

Zij dienen te weten dat wij humanisten het *precies even erg* zouden vinden, wanneer nummer één, een gereformeerde, niet benoemd zou worden omdat hij gereformeerd is en wel nummer twee, omdat hij humanist is.

Het is een afschuwelijk geval en ons politiek leven raakt steeds dieper in 't moeras.

Zó het Christelijk geloof verdedigen strijdt tegen alles wat het christendom moeizaam tracht te leren, al een eeuw of twintig.

De Spelbrekers

(Vervolg van pag. 10)

en halve waarheid, op denkwijzen die in de huidige situatie hun geldigheid hebben verloren. Er zijn intellectuelen, ook jongeren, die dit ten dele doorzien en een kleine fractie van hen voelt zich geroepen door publiciteit enige weerklink te vinden. Hun streven is thans moeilijker te verwerkelijken dan voorheen, de strijdtactiek heeft zich gewijzigd. Geen aaneengesloten kolonnes met trommels en vlaggen, maar gecamoufleerde, zwaar bewapende sluipschutters, die over het terrein zijn verspreid, die geduld hebben en tegen isolement bestand zijn. De jonge intellectueel van nu moet een vak beheersen, hij mag niet teveel opvallen en hij dient zich te gedragen zoals het een achtenswaardig man betaamt. Hij moet zich vlot en zonder accent kunnen uitdrukken in verscheidene ideologieën, de algemene evengoed als de bijzondere. Zonder een meer dan gewone kennis van sociologie, psychologie, geschiedenis en wijsbegeerte komt men niet ver. Geoeffendheid in het ontdekken van de verzwegen veronderstellingen, de geleidelijke verschuiving van de betekenis der gebruikte woorden en de subtiële logische fouten van fraaiklinkende verhandelingen is een vereiste. Ook wanneer men de tekst zelf heeft geschreven. Daarom alleen al zou een psychoanalyse gewenst zijn. Men zou anders als een Don Quichotte gaan jagen op de projectie van eigen angst en verlangen. Het verhindert bovendien dat men zichzelf al te serieus neemt, dat men vergeet te leven en van het leven te genieten.

De geestelijke toerusting en habitus, die in deze opsomming is vervat, zijn de mijne niet. Ten hoogste is het zo, dat de genoemde punten voortkomen uit een constatering van mijn eigen tekortkomingen. U zult opmerken dat het gaat om eigenschappen en bekwaamheden die slechts middelen zijn tot een doel. Wellicht vindt u zelfs mijn toon vrij nihilistisch en vraagt u zich af welk verband er wel is tussen die strijdhouding en de humanistische levens- en wereldbeschouwing. Welnu, ik moet bekennen dat ik telkens de neiging moet terugdringen met obscuriteiten

te reageren op een omschrijving en uiteenzetting van dat humanisme. Het lijkt mij dat het Christelijk geloof nog het meest wordt vermoord door de preek en een verbod tot het uitspreken van God's naam door predikanten zou zeer zinvol zijn voor dit geloof. Analoge overwegingen gelden voor het humanisme.

H. E. DERKSEN.

Ook Studenten

S.H.V.G. ab-actiaat: Mej. Chr. Smit, 2de Helmersstr. 10, A'dam.

Tot de jongeren kan men ook rekenen de door velen vergeten groep der S.V.H.G., de Studenten-Vereniging op Humanistische Grondslag.

Deze is opgericht in 1947, heeft afdelingen aan verschillende universiteiten en kenmerkt zich door wat men noemt een federalistische opbouw: de afdelingen hebben een grote zelfstandigheid in organisatie en beleid en tevens een eigen karakter.

Wat de S.V.H.G. doet? Wel, wat u verwacht: een eigen orgaan verzorgen, „Drupelsteen” gehalten, conferenties, congressen, weekends, disputeren, dansavonden en dergelijke meer, waarbij het belangrijkste element wel de discussie is. Want de S.V.H.G., die geen geformuleerde beginselverklaring heeft en wier afdelingen zich door een vrije ondogmatische aanpak kenmerken (vrijer nog dan het H.V.), wil „slechts” zijn: discussiecentrum van jonge, zich vormende, academici.

Weinig spectaculair, maar uitermate belangrijk.

Laatste informatie: De S.V.H.G. organiseert zomerkampen voor middelbare scholieren. Inlichtingen bij Mej. M. Oestricher, Dintelstraat 98 I A'dam.

De meesten onder ons vinden de Engelsen op z'n minst een merkwaardig volk. Ze weten op het juiste moment orde in chaos om te zetten zonder benauwd te zijn dat de chaos geen orde meer wordt. Een en ander berust altijd wel op oude democratische rechten; een diepere zin voor de verschijnselen is er zeker te vinden.

U ziet hier de heer R. A. Butler, vice-premier van Engeland, bezig met het uitspreken van een rede. Deze rede moest hij houden omdat hij rector werd van de Universiteit te Glasgow. Als goedgetraind Lagerhuis-spreker doet joelen en tieren hem niets. Behalve dit joelen en tieren kwam er echter nóg een en ander uit zijn gehoor naar voren. De bekende eieren en tomaten, al dan niet in rotte vorm, zakjes met meel en stralend spoten de brandblussers...

De heer Butler sprak... en sprak... over de welvaartsstaat van ± 1970. Zijn woorden zijn gelukkig niet verloren gegaan. De rede stond de volgende dag in de krant. Had men zich dan niet moeten afvragen of het wankel economische bestel van Engeland zoveel verkwisting rechtvaardigt? Zo'n toga moet gestoomd worden, zo niet weggegooid, en dan al die nieuwe vullingen voor de brandblussers....

Wij voorzien dergelijke dingen direct. Als er nu nog iets in zat voor het vreemdelingenverkeer; b.v. met het Holland-festival: de minister van Volkshuisvesting draagt voor uit de cyclus „Het einde is nabij” met medewerking van de verwilderde jeugd, jaargang 1958, entrée f 20.-.

MENS EN WERELD

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr. H. Bonger.
Redactiesecretaris: H. P. Danz, Schieweg
87c, Rotterdam, Telefoon: 80641.
Administratie, abonnementen en advertenties: Oudegracht 152, Utrecht.
Telefoon: 10163. Postgiro 304960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.
Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 0,20 per woord. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 5,— p. jaar, voor niet-leden f 7,50. Buitenland f 8,—. Losse nummers: f 0,30.

Lezingen voor de radio

16 maart (VARA) 9.45 uur:

W. C. Koppenberg over
„Levensvreugde”

23 maart (VARA) 9.45 uur:

Prof. dr. L. G. van der Wal over
„Eenvoudige recepten”

14 april (AVRO) 15.15 uur:

Dr. L. van Gelder over
„De opvoeding in de school”

De tekst van deze lezingen is verkrijgbaar bij het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht door storting of overschrijving op giro nr. 30.49.60 of door insluiting van f 0.25 aan geldige postzegels.

Adresveranderingen

U kunt de administratie veel werk besparen, door bij verhuizing tijdig uw adreswijziging op te geven aan het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

Leden-abonnees in AMSTERDAM kunnen hun adresverandering opgeven aan de Ledenadministratie Amsterdam, Rooseveltlaan 143 II, Amsterdam-Z.

CREMATIE

*Heeft u reeds een
codicil geschreven?
Wacht niet tot het
te laat is.*

*Op verzoek worden
codicil-formulieren
gaarne toegezonden.*

**VERENIGING
VOOR FACULTATIEVE
CREMATIE**

Riouwstraat 186, 's-Gravenhage
Telefoon 1700-554797

Zoëven verschenen de 2e druk van:

„ECHT EN ONECHT IN GELOOF EN ONGELOOF”

van Prof. Dr. T. T. ten Have

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, tegen f 0,75 per exemplaar. Giro nr. 304960.

Verslag I.H.E.U.-congres

Het verslag van het I.H.E.U.-congres gehouden in Londen van 26–31 juli 1957 is tegen betaling van f 5,— verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152 te Utrecht. Giro nr. 304960.

REKENSCHAP

Driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur, onder redactie van Prof. Dr. H. Freudenthal, F. P. Huygens, Dr. B. W. Schaper, Prof. Dr. G. Stuiveling en Prof. Dr. L. G. van der Wal.

Abonnementsprijs f 7,50 per jaar (voor donateurs en contribuanten van Socrates en voor studenten f 6,— per jaar).

Gratis proefnummers aan te vragen bij het Secretariaat, Oudegracht 152, Utrecht.

Uitgave van de Humanistische Stichting Socrates.

De kerkelijke zorgen voor hun wezen door het instandhouden van weeshuizen etc.

Buiten-kerkelijke zorgen voor hun wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel:

„Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap bij de Secretaris W. DE HAAS, Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W

ANTWOORD

op kindervragen geeft de brochure

KINDEREN TUSSEN HUMANISME EN CHRISTENDOM

door A. J. Groenman-Deinum

In deze brochure behandelt de schrijfster de voorlichting over de godsdienst in de humanistische gezinsopvoeding.

Prijs f 0,75.

Deze nieuwe uitgave is verkrijgbaar bij Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030-10163, postgirorekening 304960.

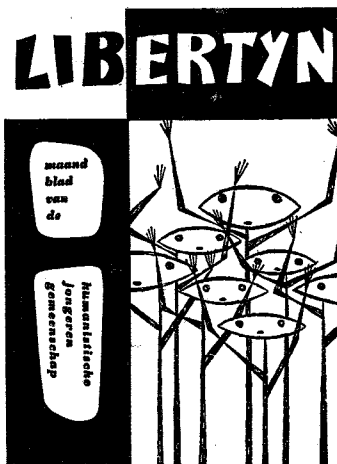
VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr. W. J. JONG en H. KUYSTEN

Administratie-adres: Postbus 246, Rotterdam

Postgiro 445129 • Abonnementsprijs f 5,— per jaar

wat leeft er onder de jongeren?

maandblad h.j.g.

redactie secr.: johan hardick,

delistraat 5, enschede

administratie: mr. p. n. arntzeniusweg 16, amsterdam-o.

abonnement f 2.— per jaar

postgiro 584802 t.n.v. penningm. h.j.g. te hardinxveld-giessendam.